

Sygn. akt **X Ka 548/19**

POSTANOWIENIE

Dnia 16 września 2019 r.

Sąd Okręgowy w Warszawie X Wydział Karny Odwoławczy w składzie:

Przewodnicząca: **SSO Anna Bator – Ciesielska**

w sprawie J. K.

oskarżonego o czyn z art. 200 § 1 k.k. i inne i inne

postanawia

I. zwrócić się na podstawie art. 267 Traktatu o Funkcjonowaniu Unii Europejskiej (TFUE), do Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej (TSUE) z następującymi pytaniami prejudycjalnymi:

„1) Czy art. 19 ust. 1 akapit drugi w związku z art. 2 Traktatu o Unii Europejskiej i wyrażoną w nim wartością państwa prawnego oraz art. 6 ust. 1–2 w związku z motywem 22 dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/343 należy interpretować w ten sposób, że do naruszenia wymogów skutecznej ochrony sądowej, w tym niezawisłości sądownictwa, oraz wymogów wynikających z domniemania niewinności dochodzi w sytuacji, w której postępowanie sądowe, takie jak postępowanie karne przeciwko oskarżonemu o popełnienie przestępstwa z art. 200 § 1 k.k. i inne, ukształtowane jest w taki sposób, że:

- w składzie sądu zasiada sędzia (**SSR Michał Lasota**) delegowany na podstawie jednoosobowej decyzji Ministra Sprawiedliwości z sądu znajdującego się jeden szczebel niżej w hierarchii, przy czym nie są znane kryteria, jakimi kierował się Minister Sprawiedliwości, delegując tego sędziego, a prawo krajowe nie przewiduje sądowej

kontroli takiej decyzji i umożliwia Ministrowi Sprawiedliwości odwołanie sędziego z delegacji w każdej chwili;

- 2) Czy do naruszenia wymogów, o których mowa w pkt 1, dochodzi w sytuacji, w której od orzeczenia wydanego w postępowaniu sądowym, takim jak opisane w pkt 1, stronom przysługuje nadzwyczajny środek zaskarżenia do sądu, takiego jak Sąd Najwyższy, którego orzeczenia nie podlegają zaskarżeniu według prawa wewnętrznego, a prawo krajowe nakłada na prezesa komórki organizacyjnej tego sądu (izby), właściwej do rozpoznania środka zaskarżenia, obowiązek przydzielania spraw zgodnie z alfabetyczną listą sędziów tej izby, wyraźnie zakazując pominięcia jakiegokolwiek sędziego, a w przydziale spraw uczestniczy również osoba powołana na wniosek organu kolegialnego, takiego jak Krajowa Rada Sądownictwa, którego skład kreowany jest w ten sposób, że jego członkami są sędziowie:
 - a) wybierani przez izbę parlamentu, która głosuje zbiorczo na listę kandydatów, ustaloną wcześniej przez komisję parlamentarną spośród kandydatów przedstawionych przez frakcje parlamentarzystów lub organ tej izby, na podstawie zgłoszeń grup sędziów lub obywateli – z czego wynika, że w toku procedury wyborczej kandydaci trzykrotnie popierani są przez polityków;
 - b) stanowiący większość członków tego organu, wystarczającą do podjęcia decyzji o skierowaniu wniosków o powołanie na stanowiska sędziowskie, jak również innych wiążących decyzji wymaganych przez prawo krajowe?
- 3) Jaki skutek, z punktu widzenia prawa Unii Europejskiej, w tym przepisów i wymogów przywołanych w pkt 1, ma orzeczenie wydane w postępowaniu sądowym, ukształtowanym w sposób opisany w pkt 1, oraz orzeczenie wydane w postępowaniu przed Sądem Najwyższym, gdy w jego wydaniu uczestniczy osoba, o której mowa w pkt 2?
- 4) Czy prawo Unii Europejskiej, w tym przepisy przywołane w pkt 1, uzależniają skutki orzeczeń, o których mowa w pkt 3, od tego, czy dany sąd orzekł na korzyść lub na niekorzyść oskarżonego?";

II. wystąpić z wnioskiem o zastosowanie trybu przyspieszonego, określonego w art. 105 § 1 regulaminu postępowania przed TSUE.

UZASADNIENIE

Od orzeczenia wydanego przez tutejszy sąd stronom – oskarżonemu i prokuratorowi – przysługuje nadzwyczajny środek zaskarżenia w postaci kasacji, którą rozpoznaje Sąd Najwyższy (SN). Znowelizowane przepisy Regulaminu SN, które nakładają na prezesów izb – w tym właściwej w tej sprawie Izby Karnej – obowiązek prowadzenia alfabetycznej listy sędziów orzekających w tych izbach i przydzielania spraw zgodnie z tą listą, budzą dalsze wątpliwości co do ich zgodności z prawem unijnym. Wspomniane rozporządzenie wymaga bowiem od prezesów izb, w toku przydziału spraw, uwzględnienia wszystkich sędziów, w tym również osób wybranych na wniosek Krajowej Rady Sądownictwa (KRS), ukształtowanej według nowych przepisów obowiązujących od początku 2018 r. Obecnie, to Sejm RP, a nie środowiska sędziowskie wybierają 15 członków KRS, przy czym w toku procedury wyborczej dochodzi do sytuacji, w której kandydaci ci są trzykrotnie popierani przez polityków – przez komisję sejmową, kluby poselskie i całą izbę.

Wszystkie kwestionowane rozwiązania, tj. delegowanie sędziów przez MS/PG, wpływ MS/PG na czynności procesowe prokuratorów oraz orzekanie w SN przez osoby rekomendowane przez KRS, ukształtowany w większości przez władzę ustawodawczą, każą stawiać pytania o zgodność takiego mechanizmu z unijną zasadą skutecznej ochrony sądowej oraz wymogami dotyczącymi domniemania niewinności. **Szczegółowe uzasadnienie powodów, dla których odpowiedź na ww. pytania prejudycjalne ma znaczenie dla rozpoznania niniejszej sprawy znajduje się w dalszej części niniejszego postanowienia.**

W przekonaniu tutejszego sądu powinien on zwrócić się do TSUE z przedstawionymi pytaniami prejudycjalnymi. Podnieść nadto trzeba, że o ile bowiem z orzecznictwa TSUE wynika, że to SN jest „sądem ostatniej instancji”, na którym ciąży traktatowy obowiązek skierowania takich pytań¹, a tutejszy sąd ma jedynie takie uprawnienie, to sytuacja, w której w SN orzekają osoby, których dotyczyłyby zaproponowane pytania prejudycjalne, jak również fakt, że

¹ Zob. wyroki TSUE: z dnia 16 grudnia 2008 r., *Cartesio* (C-210/06, EU:C:2008:723) oraz z dnia 21 grudnia 2016 r., *Biuro podróży Partner* (C-119/15, EU:C:2016:987).

przed TSUE toczy się kilka postępowań dotyczących niezależności tego sądu, uprawnione wydaje się przeniesienie ciężaru obowiązku weryfikacji przepisów prawa krajowego na Sąd Okręgowy Odwoławczy w Warszawie.

W przypadku, gdyby to SN powziął wątpliwości dotyczące „samego siebie”, a TSUE podzielił je w swoim orzeczeniu, mogłoby to skutkować sytuacją, w której sąd kierujący pytanie jednocześnie zostałby uznany za organ, który nie spełnia wymogów skutecznej ochrony sądowej, a zatem nie jest „sądem” w rozumieniu art. 267 TFUE i nie ma uprawnienia (ani tym bardziej obowiązku) do zwracania się do TSUE z pytaniami prejudycjalnymi.

II. Treść przepisów krajowych mogących mieć zastosowanie w sprawie

Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego (tekst jednolity: Dz. U. z 2018 r. poz. 1987, ze zm.):

Ustawa z dnia 28 stycznia 2016 r. – Prawo o prokuraturze (tekst jednolity: Dz. U. z 2017 r. poz. 1767, ze zm.):

§ 2. Prokurator przełożony może przejmować sprawy prowadzone przez prokuratorów podległych i wykonywać ich czynności, chyba że przepisy ustawy stanowią inaczej.

Ustawa z dnia 27 lipca 2001 r. – Prawo o ustroju sądów powszechnych (tekst jednolity: Dz. U. z 2019 r. poz. 52, ze zm.):

Art. 77. § 1. Minister Sprawiedliwości może delegować sędziego, za jego zgodą, do pełnienia obowiązków sędziego lub czynności administracyjnych:

1) w innym sądzie równorzędnym lub niższym, a w szczególnie uzasadnionych wypadkach także w sądzie wyższym, mając na względzie racjonalne wykorzystanie kadr sądownictwa powszechnego oraz potrzeby wynikające z obciążenia zadaniami poszczególnych sądów,

– na czas określony, nie dłuższy niż 2 lata, albo na czas nieokreślony.

§ 4. Sędzia delegowany na podstawie § 1 pkt 2–2b oraz § 2a, na czas nieokreślony, może być odwołany z delegowania lub z niego ustąpić za trzymiesięcznym uprzedzeniem. W pozostałych przypadkach delegowania sędziego, odwołanie lub ustąpienie sędziego następuje bez zachowania okresu uprzedzenia.

Ustawa z dnia 8 grudnia 2017 r. o Sądzie Najwyższym (Dz. U. z 2018 r. poz. 1987, ze zm.):

Art. 4. Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej, po zasięgnięciu opinii Kolegium Sądu Najwyższego, określi, w drodze rozporządzenia, regulamin Sądu Najwyższego, w którym ustali liczbę stanowisk sędziego Sądu Najwyższego nie mniejszą niż 120, w tym ich liczbę w poszczególnych izbach, wewnętrzną organizację Sądu Najwyższego, zasady wewnętrznego postępowania oraz szczegółowy zakres i sposób wykonywania czynności przez asystentów sędziego, biorąc pod uwagę konieczność zapewnienia sprawnego funkcjonowania Sądu Najwyższego, jego izb i organów, specyfikę postępowań prowadzonych przed Sądem Najwyższym, w tym postępowań dyscyplinarnych, oraz liczbę i rodzaj rozpoznawanych spraw.

Art. 21. § 1. Kolegium Sądu Najwyższego tworzą Pierwszy Prezes Sądu Najwyższego, Prezesi Sądu Najwyższego oraz sędziowie wybrani przez zgromadzenia sędziów izby Sądu Najwyższego na okres 3 lat.

§ 2. Przewodniczącym Kolegium Sądu Najwyższego jest Pierwszy Prezes Sądu Najwyższego.

Art. 112. W okresie 12 miesięcy od dnia wejścia w życie niniejszej ustawy przepisy wydane na podstawie art. 4 nie wymagają zaopiniowania przez Kolegium Sądu Najwyższego.

Art. 136. Ustawa wchodzi w życie po upływie 3 miesięcy od dnia ogłoszenia.

Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 29 marca 2018 r. – Regulamin Sądu Najwyższego (Dz. U. z 2018 r. poz. 660, ze zm.):

§ 15. 1. Prezes Sądu Najwyższego kieruje pracą izby.

2. Prezes Sądu Najwyższego wykonuje czynności określone ustawą, innymi powszechnie obowiązującymi przepisami prawa, w tym niniejszym rozporządzeniem, w szczególności:

- 3a) prowadzi i aktualizuje listę sędziów pełniących urząd na stanowisku sędziego Sądu Najwyższego oraz sędziów delegowanych do pełnienia czynności sędziowskich w Sądzie Najwyższym, orzekających w izbie, w kolejności alfabetycznej nazwisk;
- 4) wyznacza członków składu orzekającego;

§ 83a. 1. Prezes Sądu Najwyższego przydziela sprawy według kolejności ich wpływu do izby. Po przydzieleniu sprawy Prezes Sądu Najwyższego wydaje zarządzenie o wyznaczeniu składu orzekającego.

2. Sprawy przydzielane są sędziom według kolejności alfabetycznej nazwisk na liście, o której mowa w § 15 ust. 2 pkt 3a. Przydzielając sprawy Prezes Sądu Najwyższego nie może pominąć sędziego, któremu według kolejności alfabetycznej powinna zostać przydzielona sprawa.

Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej:

Art. 10. 1. Ustrój Rzeczypospolitej Polskiej opiera się na podziale i równowadze władzy ustawodawczej, władzy wykonawczej i władzy sądowniczej.

2. Władzę ustawodawczą sprawują Sejm i Senat, władzę wykonawczą Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej i Rada Ministrów, a władzę sądowniczą sądy i trybunały.

Art. 173. Sądy i Trybunały są władzą odrębną i niezależną od innych władz.

Art. 175. 1. Wymiar sprawiedliwości w Rzeczypospolitej Polskiej sprawują Sąd Najwyższy, sądy powszechne, sądy administracyjne oraz sądy wojskowe.

Art. 178. 1. Sędziowie w sprawowaniu swojego urzędu są niezawisli i podlegają tylko Konstytucji oraz ustawom.

Art. 179. Sędziowie są powoływani przez Prezydenta Rzeczypospolitej, na wniosek Krajowej Rady Sądownictwa, na czas nieoznaczony.

Art. 186. 1. Krajowa Rada Sądownictwa stoi na straży niezależności sądów i niezawisłości sędziów.

Art. 187. 1. Krajowa Rada Sądownictwa składa się z:

- 1) Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego, Ministra Sprawiedliwości, Prezesa Naczelnego Sądu Administracyjnego i osoby powołanej przez Prezydenta Rzeczypospolitej,
- 2) piętnastu członków wybranych spośród sędziów Sądu Najwyższego, sądów powszechnych, sądów administracyjnych i sądów wojskowych,
- 3) czterech członków wybranych przez Sejm spośród posłów oraz dwóch członków wybranych przez Senat spośród senatorów.

3. Kadencja wybranych członków Krajowej Rady Sądownictwa trwa cztery lata.

4. Ustrój, zakres działania i tryb pracy Krajowej Rady Sądownictwa oraz sposób wyboru jej członków określa ustawa.

Ustawa z dnia 12 maja 2011 r. o Krajowej Radzie Sądownictwa (Dz. U. z 2019 r. poz. 84):

Art. 3. 1. Do kompetencji Rady należy:

- 1) rozpatrywanie i ocena kandydatów do pełnienia urzędu na stanowiskach sędziów Sądu Najwyższego oraz stanowiskach sędziowskich w sądach powszechnych, sądach administracyjnych i sądach wojskowych oraz na stanowiskach asesorów sądowych w sądach administracyjnych;
- 2) przedstawianie Prezydentowi Rzeczypospolitej Polskiej wniosków o powołanie sędziów w Sądzie Najwyższym, sądach powszechnych, sądach administracyjnych i sądach wojskowych oraz o powołanie asesorów sądowych w sądach administracyjnych;

Art. 9a. 1. Sejm wybiera spośród sędziów Sądu Najwyższego, sądów powszechnych, sądów administracyjnych i sądów wojskowych piętnastu członków Rady na wspólną czteroletnią kadencję.

2. Dokonując wyboru, o którym mowa w ust. 1, Sejm, w miarę możliwości, uwzględnia potrzebę reprezentacji w Radzie sędziów poszczególnych rodzajów i szczebli sądów.

3. Wspólna kadencja nowych członków Rady wybranych spośród sędziów rozpoczyna się z dniem następującym po dniu, w którym dokonano ich wyboru. Członkowie Rady poprzedniej kadencji pełnią swoje funkcje do dnia rozpoczęcia wspólnej kadencji nowych członków Rady.

Art. 11a. 1. Marszałek Sejmu, nie wcześniej niż na sto dwadzieścia i nie później niż na dziewięćdziesiąt dni przed upływem kadencji członków Rady wybranych spośród sędziów obwieszcza w Dzienniku Urzędowym Rzeczypospolitej Polskiej „Monitor Polski” o rozpoczęciu procedury zgłaszania kandydatów na członków Rady.

2. Podmiotami uprawnionymi do zgłoszenia kandydata na członka Rady jest grupa co najmniej:

- 1) dwóch tysięcy obywateli Rzeczypospolitej Polskiej, którzy ukończyli osiemnaście lat, mają pełną zdolność do czynności prawnych i korzystają z pełni praw publicznych;

- 2) dwudziestu pięciu sędziów, z wyłączeniem sędziów w stanie spoczynku.
3. Jedno zgłoszenie może dotyczyć wyłącznie jednego kandydata na członka Rady. Podmioty, o których mowa w ust. 2, mogą złożyć więcej niż jedno zgłoszenie.
4. Kandydata na członka Rady zgłasza się Marszałkowi Sejmu, w terminie trzydziestu dni od dnia obwieszczenia, o którym mowa w ust. 1.
5. Zgłoszenie kandydata obejmuje informacje o kandydacie, pełnionych dotychczas funkcjach i działalności społecznej oraz innych istotnych zdarzeniach mających miejsce w trakcie pełnienia przez kandydata urzędu sędziego. Do zgłoszenia dołącza się zgodę sędziego na kandydowanie.
6. Marszałek Sejmu, w terminie trzech dni od dnia otrzymania zgłoszenia kandydata, zwraca się na piśmie do prezesa sądu właściwego dla zgłoszonego kandydata, a w przypadku gdy zgłoszenie dotyczy prezesa:
 - 1) sądu rejonowego, sądu okręgowego albo wojskowego sądu garnizonowego – do prezesa sądu wyższej instancji,
 - 2) sądu apelacyjnego, wojewódzkiego sądu administracyjnego albo wojskowego sądu okręgowego – do wiceprezesa albo zastępcy prezesa tego sądu– z wnioskiem o sporządzenie i przekazanie, w terminie siedmiu dni od dnia otrzymania wniosku, informacji obejmującej dorobek orzeczniczy kandydata, w tym doniosłe społecznie lub precedensowe orzeczenia, i istotne informacje dotyczące kultury urzędowania, przede wszystkim ujawnione podczas wizytacji i lustracji.
9. Informację, o której mowa w ust. 6, Marszałek Sejmu załącza do zgłoszenia kandydata.

Art. 11b. 1. Zgłoszenia kandydata dokonuje na piśmie pełnomocnik. Pełnomocnikiem jest osoba wskazana w pisemnym oświadczeniu pierwszych piętnastu osób z wykazu.

2. Do zgłoszenia kandydata przez podmiot, o którym mowa w art. 11a ust. 2 pkt 1, załącza się wykaz obywateli popierających zgłoszenie, zawierający ich imiona, nazwiska, adresy zamieszkania, numery ewidencyjne PESEL i własnoręcznie złożone podpisy.

7. Do zgłoszenia kandydata przez podmiot, o którym mowa w art. 11a ust. 2 pkt 2, załącza się wykaz sędziów popierających zgłoszenie, zawierający ich imiona,

nazwiska, miejsca służbowe, numery ewidencyjne PESEL i własnoręcznie złożone podpisy.

Art. 11c. Zgłoszenia kandydatów dokonane zgodnie z art. 11a i art. 11b Marszałek Sejmu niezwłocznie przekazuje posłom i podaje do publicznej wiadomości, z wyłączeniem załączników.

Art. 11d. 1. Marszałek Sejmu zwraca się do klubów poselskich o wskazanie, w terminie siedmiu dni, kandydatów na członków Rady.

2. Klub poselski wskazuje, spośród sędziów, których kandydatury zostały zgłoszone w trybie art. 11a, nie więcej niż dziewięciu kandydatów na członków Rady.

3. Jeżeli łączna liczba kandydatów wskazanych przez kluby poselskie jest mniejsza niż piętnaście, Prezydium Sejmu wskazuje, spośród kandydatów zgłoszonych w trybie art. 11a, kandydatów w liczbie brakującej do piętnastu.

4. Właściwa komisja sejmowa ustala listę kandydatów wybierając, spośród kandydatów wskazanych w trybie ust. 2 i 3, piętnastu kandydatów na członków Rady, z zastrzeżeniem, że na liście uwzględnia się co najmniej jednego kandydata wskazanego przez każdy klub poselski, który działał w terminie sześćdziesięciu dni od dnia pierwszego posiedzenia Sejmu kadencji w trakcie której jest dokonywany wybór, o ile kandydat ten został wskazany przez klub w ramach wskazania, o którym mowa w ust. 2.

5. Sejm wybiera członków Rady na wspólną czteroletnią kadencję, na najbliższym posiedzeniu Sejmu, większością 3/5 głosów w obecności co najmniej połowy ustawowej liczby posłów, głosując na listę kandydatów, o której mowa w ust. 4.

6. W przypadku niedokonania wyboru członków Rady w trybie określonym w ust. 5, Sejm wybiera członków Rady bezwzględną większością głosów w obecności co najmniej połowy ustawowej liczby posłów, głosując na listę kandydatów, o której mowa w ust. 4.

7. Jeżeli w wyniku zastosowania trybu, o którym mowa w ust. 1–6, nie zostanie wybranych piętnastu członków Rady, stosuje się odpowiednio przepisy art. 11a–11d.

III. Omówienie powodów, dla których sąd odsyłający rozpatruje kwestię wykładni określonych przepisów prawa Unii Europejskiej, jak

również związku, jaki dostrzega on między tymi przepisami a uregulowaniami krajowymi, które znajdują zastosowanie w postępowaniu głównym

Niniejsza sprawa dotyczy czynu zabronionego stypizowanego w art. 280 § 1 k.k.

Jednocześnie – biorąc pod uwagę proceduralny aspekt niniejszego postępowania – Rzeczpospolita Polska (a więc również władza sądownicza) zobowiązana jest na gruncie dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/343 z dnia 9 marca 2016 r. w sprawie wzmocnienia niektórych aspektów domniemania niewinności i prawa do obecności na rozprawie w postępowaniu karnym (dalej jako: dyrektywa) do zapewnienia, aby podejrzani i oskarżeni byli uważani za niewinnych, do czasu udowodnienia im winy zgodnie z prawem (art. 3 dyrektywy). W szczególności wspomniana dyrektywa wymaga stosowania odpowiednich standardów dotyczących rozkładu ciężaru dowodu (art. 6), stanowiąc jednak, że domniemanie niewinności nie może podlegać uszczerbkowi ze względu na niezawisłość sędziowską (art. 6 w zw. z motywem 22 dyrektywy).

Powyższe oznacza zatem, że niniejsze postępowanie – tak, jeśli chodzi o kwestie prawa materialnego, jak i formalnego – objęte jest przepisami prawa Unii Europejskiej.

Unia Europejska opiera się na szeregu wartości, wśród których wyróżnić można państwo prawa (art. 2 TUE). Wartości te, i wynikające z nich konkretne uprawnienia i obowiązki, dotyczą w równym stopniu samej Unii, jak i jej państw członkowskich. Konkretyzacją zasady państwa prawa (praworządności) jest obowiązek nałożony na państwa członkowskie dotyczący ustanowienia środków niezbędnych do zapewnienia skutecznej ochrony prawnej w dziedzinach objętych prawem unijnym (art. 19 ust. 2 zdanie drugie TUE)², określanej w orzecznictwie TSUE jako „zasada skutecznej ochrony sądowej”.

Zatem uprawniona jest konstatacja, że państwa członkowskie mają obowiązek zapewnić, by organy należące – jako „sąd” w rozumieniu prawa Unii – do systemu środków odwoławczych w dziedzinach objętych prawem Unii odpowiadały wymogom skutecznej ochrony sądowej³. Jak wskazuje TSUE,

² Wyrok TSUE z dnia 27 lutego 2018 r., *Associação Sindical dos Juizes Portugueses*, C-64/16, pkt 32.

³ *Ibidem*, pkt 37.

zagwarantowanie skutecznej ochrony sądowej może mieć miejsce jedynie w sytuacji, gdy organy stosujące prawo są niezawisłe⁴. Na cechę tę, zdaniem TSUE, składają się dwa elementy: (1) zewnętrzny, zgodnie z którym wymaga się, by organ wypełniał swoje zadania w pełni autonomicznie, bez podległości w ramach hierarchii służbowej, bez podporządkowania komukolwiek, w sposób wolny od nakazów czy wytycznych z jakiegokolwiek źródła, oraz pozostając pod ochroną przed ingerencją i naciskami z zewnątrz, które mogą zagrozić niezależności osądu jego członków i wpływać na ich rozstrzygnięcia⁵ oraz (2) wewnętrzny, obejmujący gwarancje bezstronności i wymogi obiektywizmu oraz braku wszelkiego interesu w rozstrzygnięciu sporu poza ścisłym stosowaniem przepisu prawa⁶.

W przekonaniu Sądu *a quo* trwające od kilkadziesiąt miesięcy zmiany w strukturze i zasadach funkcjonowania wymiaru sprawiedliwości, obejmujące również sądy znajdujące się najwyżej w hierarchii, skutkują znacznym ograniczeniem realizacji zasady skutecznej ochrony sądowej i jako takie powinny zostać poddane weryfikacji przez TSUE.

Zmiana ustawy – Prawo o prokuraturze, polegająca na przywróceniu unii personalnej na stanowisku MS/PG, w powiązaniu z przyznaniem temu organowi licznych uprawnień dotyczących w równym stopniu prokuratorów i sędziów, jest w ocenie wnioskodawcy przykładem naruszenia wspomnianej zasady. MS/PG ma bowiem nieznane wcześniej możliwości wpływania na prokuratorów, w tym na treść konkretnych czynności procesowych podejmowanych przez oskarżycieli publicznych, co w powiązaniu np. z obowiązującym reżimem dyscyplinarnym stawia prokuratorów w sytuacji „wykonawców” woli MS/PG lub realizacji konkretnej wizji polityki karnej.

Jednocześnie, obowiązujące zasady delegacji sędziów, wyrażone w ustawie – Prawo o ustroju sądów powszechnych, uprawniają MS/PG do znacznego kształtowania innego podmiotu postępowania, jakim jest sąd. Delegując bowiem sędziego do sądu wyższej instancji (z możliwością jego odwołania w dowolnym czasie), posiłkując się nieznanymi publicznie kryteriami i wyłączając taką decyzję spod kontroli sądu, MS/PG może wpływać na sędziów w dwojaki sposób: (1) „wynagradzać” ich dowolnie długim

⁴ Wyrok TSUE z dnia 25 lipca 2018 r., *LM*, pkt 53.

⁵ Wyrok *Associação Sindical dos Juizes Portugueses*, pkt 44.

⁶ Wyrok TSUE z dnia 19 września 2006 r., *Wilson*, pkt 52.

surogatem awansu zawodowego za działania podjęte na poprzednio zajmowanym stanowisku oraz (2) wymuszać na sędziach specyficznie rozumiane „posłuszeństwo”, przejawiające się w możliwości odwołania delegacji w sytuacji wydania orzeczenia, które z różnych powodów nie znajdzie aprobaty MS/PG. System taki tworzy zatem zachęty do orzekania zgodnie z wolą MS/PG – chociażby nie była ona wprost wyrażona przez ten organ – co w ogólnym rozrachunku niekorzystnie wpływa na prawo oskarżonego do sprawiedliwego procesu, którego emanacją jest unijna zasada skutecznej ochrony sądowej. W istocie bowiem, MS/PG może współkształtować dwa podmioty postępowania, co z pewnością nie może być uznane za standard postępowania, którego zręby regulują przepisy prawa Unii Europejskiej. W tym celu tutejszy sąd powinien zwrócić się do TSUE z pytaniami dotyczącymi uprawnień MS/PG w zakresie kierowania prokuraturą i delegowania sędziów.

W kontekście niniejszej sprawy nie można również abstrahować od sytuacji w Sądzie Najwyższym. Strony postępowania mają bowiem uprawnienie, po wydaniu orzeczenia przez Sąd Okręgowy Odwoławczy w Warszawie, do skierowania kasacji do tego organu. Ostatnie zmiany w zasadach przydziału spraw – obowiązujące od 20 lutego 2019 r. – przewidują jednak obowiązek prezesów izb do uwzględniania osób powołanych na stanowiska sędziów SN przez Krajową Radę Sądownictwa ukształtowaną według nowego reżimu obowiązującego od początku 2018 r. Oznacza to, że kasację w niniejszej sprawie rozpoznawać może osoba rekomendowana przez organ składający się w większości z sędziów wybranych przez Sejm (w tym MS/PG) z rażącym naruszeniem przepisów Konstytucji RP. Jednocześnie, powołanie to nastąpiło wbrew postanowieniu Naczelnego Sądu Administracyjnego, który w dniu 25 września 2018 r. zawiesił postępowanie nominacyjne do Izby Karnej Sądu Najwyższego (sygn. II GW 22/18).

Zdaniem Sądu *a quo* sytuacja, w której osoba wybrana we wspomnianej procedurze może potencjalnie rozpoznawać kasację – wniesioną bądź przez obrońcę, bądź prokuratora – jednocześnie mając na względzie, że orzeczenie SN jest ostateczne, stanowi kolejny przykład naruszenia zasady skutecznej ochrony sądowej, wynikającej z art. 19 ust. 1 zdanie drugie TUE, co również uzasadnia poddanie weryfikacji takiego mechanizmu przez TSUE.

W przeciwnym razie realnie zagrożone pozostaną wartości zasadnicze, a wyrażone w cytowanej już DYREKTYWIE PARLAMENTU

EUROPEJSKIEGO I RADY (UE) 2016/343 z dnia 9 marca 2016 r. w sprawie wzmocnienia niektórych aspektów domniemania niewinności i prawa do obecności na rozprawie w postępowaniu karnym. W dokumencie tym Unia postawiła sobie m.in. za cel utrzymanie i rozwój przestrzeni wolności, bezpieczeństwa i sprawiedliwości.

Zgodnie z konkluzjami prezydencji Rady Europejskiej z posiedzenia w T. w dniach 15 i 16 października 1999 r., w szczególności z ich pkt 33, skuteczniejsze wzajemne uznawanie wyroków i innych orzeczeń sądowych oraz niezbędne zbliżenie przepisów ułatwiłoby współpracę właściwych organów oraz sądową ochronę praw jednostki. Zasada wzajemnego uznawania powinna zatem stać się fundamentem współpracy wymiarów sprawiedliwości w Unii w sprawach cywilnych i karnych.

Zgodnie z Traktatem o funkcjonowaniu Unii Europejskiej (TFUE) współpraca wymiarów sprawiedliwości w sprawach karnych w Unii ma opierać się na zasadzie wzajemnego uznawania wyroków i innych orzeczeń sądowych.

Chociaż państwa członkowskie są stronami EKPC i MPPOiP, z doświadczenia wynika, że fakt ten sam w sobie nie zawsze jest gwarancją wystarczającego stopnia zaufania do systemów wymiaru sprawiedliwości w sprawach karnych innych państw członkowskich.

W dniu 30 listopada 2009 r. Rada przyjęła rezolucję dotyczącą harmonogramu działań mających na celu umocnienie praw procesowych osób podejrzanych lub oskarżonych w postępowaniu karnym (i) (zwaną dalej „harmonogramem”). W harmonogramie wezwano do stopniowego przyjmowania środków dotyczących prawa do tłumaczenia pisemnego i ustnego (środek A), prawa do informacji o prawach i informacji o zarzutach (środek B), prawa do porady prawnej i pomocy prawnej (środek C), prawa do kontaktu z krewnymi, pracodawcami i organami konsularnymi (środek D) oraz specjalnych zabezpieczeń dla podejrzanych lub oskarżonych wymagających szczególnego traktowania (środek E).

W dniu 11 grudnia 2009 r. Rada Europejska z zadowoleniem przyjęła harmonogram i włączyła go do programu sztokholmskiego - Otwarta i bezpieczna Europa dla dobra i ochrony obywateli ⁽²⁾ (pkt 2.4). Rada Europejska podkreśliła niewyczerpujący charakter harmonogramu, wzywając Komisję do przeanalizowania dalszych elementów minimalnych praw procesowych

podejrzanych i oskarżonych oraz oceny, czy inne kwestie, takie jak na przykład domniemanie niewinności, wymagają podjęcia działań w celu wspierania lepszej współpracy w tej dziedzinie.

Celem cytowanej dyrektywy jest przecież wzmocnienie prawa do rzetelnego procesu sądowego w postępowaniu karnym przez ustanowienie wspólnych norm minimalnych dotyczących niektórych aspektów domniemanie niewinności i prawa do obecności na rozprawie.

Dzięki ustanowieniu wspólnych norm minimalnych, dotyczących ochrony praw procesowych podejrzanych i oskarżonych, omawiana dyrektywa zmierza do **zwiększenia wzajemnego zaufania państw członkowskich do ich systemów wymiaru sprawiedliwości w sprawach karnych**, przyczyniając się tym samym do ułatwienia wzajemnego uznawania orzeczeń w sprawach karnych.

W świetle powyższych uwag tym bardziej zasadne wydaje się pilne zajęcie stanowiska przez TSUE.

IV. Podsumowanie

Biorąc pod uwagę przedstawione uzasadnienie, ww. pytania prejudycjalne oraz wnioski o zastosowanie trybu przyspieszonego uważam za zasadne.

SSO Anna Bator-Ciesielska